De Levende Natuur 9 (2):24-27 (1904)

Iepen met guirlande-groei.

EEN GUIRLANDE VAN BOOMKRUINEN.

Van Winschoten naar Oude-Pekela loopt een weg, die aan weerszijden met olmen beplant is. Deze zijn even oud en vertoonen een verschijnsel, lang niet door iedereen, die den weg passeerde, opgemerkt en, voor zooverre mij bekend, door niemand nog verklaard. Ik bedoel het golvend verloop der kruintoppen, zooals bovenstaande afbeelding dit tezien geeft. En daar dit vermoedelijk ook elders wel zal voorkomen, leek het me niet onwaarschijnlijk, dat het tijdschrift „De Levende Natuur" een afbeelding en verklaring er van aan zijn lezers wel zou willen voorleggen.

De weg ligt daar, waar eens in deze streek de doorgebroken, woeste Dollard in zijn vaart gestuit werd door hooger gelegen, diluviaal terrein, toen bedekt met hoogveen, later bloot gelegd door het afgraven van turf.

Klei — door den Dollard rijkelijk achtergelaten — en zand ontmoeten hier elkaar dus aan de oppervlakte. Alluviale vorming ligt hier naast diluviale formatie.

Bij 't aanleggen van den weg heeft men, zooals men gewoonlijk in een dergelijk geval doet, de klei ontweken; de boomen, er langs geplant, kwamen dus in dalgrond te staan. Dat die daarbij geboft hebben, kan juist niet gezegd worden; want daardoor is schraalhans hun keukenmeester geworden; uit dalgrond valt weinig te halen. Daarbij komt nog, dat de weg bestraat is. Onder de steenen, in den vast getreden en hard gereden grond, kan de voedselopneming en de ademhaling door de wortels niet anders dan uiterst gebrekkig geschieden. Naast den weg vinden deze ook niet veel; want aan weerszijden daarvan is een sloot, die hun het verderop zoeken, of daar ook nog wat te halen mocht zijn, zeer spoedig belet.

De ongunstige omstandigheden nu, waarin deze boomen verkeeren, hier en daar wat verbeterd, zijn het juist, dunkt me, die de guirlande hebben doen ontstaan. Verscheidene kleine wegen, door landbouwers aangelegd, om hun akkers te kunnen bereiken, snijden rechthoekig den straatweg.

Waar dit plaats vindt, liggen dammen door de slooten, die langs den weg loopen. Deze overgangen zijn als gewoonlijk niet verhard en de boomen, die er dicht bij staan, maken van de gelegenheid tot uitbreiding van hun wortelgebied in geschikter bodem gretig gebruik.

Van den mest, op de akkers gebracht, komt heel licht een gedeelte, door voertuigen, dieren en menschen medegedragen. op die dammen terecht. Vee in de weide, vooral paarden en schapen, heeft de gewoonte, dikwijls bij het draaihek, te gaan staan. Het laat daarbij vrij veel uitwerpselen achter en ook daardoor kan zulk een dam voor hongerende boomen een ware uitkomst worden. Wie onder hen er voor in de gelegenheid is, maakt er dan ook druk gebruik van en dat ze er wel bij varen laat ons de afbeelding duidelijk zien. Dicht bij zulk een overgang zijn de olmen hooger en dikker van stam, meer uitgebreid van kruin. Ook zij, die slechts een weinig verder af staan, weten nog te profiteeren. 't Spreekt van zelf dat ze dit niet in die mate kunnen doen, vandaar hun ietwat minder forsche bouw. Die, welke te ver verwijderd staan, mogen zich tevreden stellen met

De Levende Natuur 9 (2):24-27 (1904)

het weinige, dat de zandige, schrale grond binnen het bereik van hun beperkt wortelgestel kan aanbieden. Zij bleven in ontwikkeling achter, de stammen werden minder hoog en dik, de kruin kleiner van omvang en lager. Zoo ontstond tusschen een reeks van dammen, van den eenen naar den anderen, een geleidelijke opeenvolging van hooger en lager in de kruinen, onze guirlande. Deze blijft in den herfst het langst groen daar, waar ze het hoogst hangt, bevestigende alzoo den regel, die ik meermalen, althans bij iepen, hebt opgemerkt, namelijk deze dat welvarende boomen langer hun bladertooi behouden dan krukkelende soortgenooten. Aan onzen „Pekelder" weg kan het verschil in tijd wel 3 à 4 weken beloopen.

Ongeveer evenwijdig, over een groot deel althans, met deze laan en op een afstand van een kwartier ongeveer, loopt, naar Blijham, een andere, ook van olmen. Deze vertoont het golvende in de kruinenreeks niet. Doch daar staan de boomen ook niet in mageren dalgrond, maar in den zooeven genoemden vetten Dollard-klei. Ook zonder een schotel extra worden deze gastronomen steeds ruim voldoende en extra gevoed; toch zijn ook zij voor een buitenkansje niet ongevoelig, wat daaruit blijkt, dat ook die, welke hier het dichtstbij een dam staan, den herfsttooi het langst behouden. en ietwat dikkere stammen hebben.

Winschoten, 28 Dec. 1903.

W. W. Schippers.

EEN TJIFTJAFGESCHIEDENIS.

Neen, al moge Amsterdam voor botanici ook nog zoo weinig aantrekkelijkheid bezitten, hij die tevens oog en oor heeft voor de vogelwereld, behoeft er zich niet te zitten vervelen. Niet alleen heeft hij zijn Zeeburg, waar hij in het najaar evengoed lepelaar en purperreiger, bergeend en schollevaer en zooveel andere trekvogels (we zagen er zelfs zeer mooi de zoo zeldzame zwarte ooievaar) kan waarnemen als ergens anders, niet alleen kan hij in de weilanden tusschen Amstelveenschenweg en Nieuwe Meer evengoed de spiegel-gevechten der kemphaantjes bespieden als de Texelaar op zijn vogelrijk eiland — doch ook het Vondelpark is voor hem, vooral in 't voorjaar, een bron van genietingen. Hoe menigen heerlijken lente-ochtend hebben wij, mijn vriend en ik, daar niet doorgebracht te midden der vogels, wier blijde tonen uit alle struiken en heesters ons tegen klonken, hoe vaak hebben wij niet, verscholen achter een dicht hulst- of taxusboschje, zonder beweging staan kijken naar een stoeiend paartje braamsluipertjes of de prachtige kleuren bewonderd van het in ons park helaas zoo schuwe roodstaartje.

't Was op een vroegen voorjaarsmorgen in Grasmaand, dat ik, toevallig alleen, mijn dagelijksche ochtendwandeling maakte. De hemel was blauw, de zon vergulde nog pas de bovenste twijgen der nog bladerlooze boomen, waar luid de zanglijster zijn tonen deed weerklinken, en alles beloofde een mooien dag, die planten en dieren goed zou doen. Overal klonken dan ook vogelgeluidjes, hier de juichkreet van een vink, daar 't zilveren watervalletje van klein Jantje, en hoor, daar was ook 't tjiftjafje weer, op dezelfde plek, waar we het nu reeds een paar dagen achtereen gehoord hadden: Tjif, tjit tjief tjif, tjif tjief tjif, tjif tjief tjif, eerst wat stamelend, doch spoedig meer maatvast.

Wacht, ik was toch alleen, nu kon ik het eens mooi op mijn gemak gaan bespieden. Op den ondersten tak van een eschdoorn zat ons tjiftjafje druk te zingen, onvermoeid ging het fijne snaveltje open en dicht en zwol het keeltje op; en zie, daar op den grond, vlak er onder, zat het wijfje, en hupte bedrijvig heen en weer over de zwarte aarde, als zocht het wat. Het pikte in strootjes en grasjes, doch liet ze dan weer liggen en ging verder. Nu had het een strootje in den snavel, hupte er nog even mee voort, spreidde de vlerkjes uit, en vloog over den op die plaats niet meer dan vijf meter breeden vijver naar een hulstboschje aan de overzijde, waar 't verdween in een dichte ruigte van afgevallen bladeren, stroo, zevenblad en de onderste prikkelblaren van den hulst. Even gewacht, en daar kwam 't weer terug gevlogen, hapte een mugje aan den waterkant en ging even uitrusten bij manlief, die maar onvermoeid doorzong. „Pie-iet", zei ze, „wel, vent, wat zeg je van ons nestje, wordt 't niet snoezig?" Piet was 't volmaakt met haar eens en vroolijk ging ze weer aan den arbeid en bracht nog menig strootje naar den overkant.

Zon lag reeds over paden en grasvelden en 't werd tijd voor mij, terug te keeren naar de ontwakende stad, hoe veel liever ik den dag ook buiten doorgebracht had. Daar ik het tjiftjafje niet in zijn werk wilde storen, besloot ik, aan 't einde van den dag terug te keeren, om dan even 't nestje op te zoeken, dat ik reeds zoo goed als zeker wist te liggen. 's Middags kostte het dan ook weinig moeite het te vinden; het was nog lang niet af, doch de bolvorm en de zijdelingsche opening waren reeds duidelijk te zien. Twee dagen later zochten we het paartje weer op. In 't eerst was alles stil, doch plotseling klonk 't helder uit den eschdoorn: tjif tjief tjif, tjif tjief tjif, en tegelijk vloog 't wijfje uit 't nestje en voegde zich bij haar echtgenoot. We bleven in de buurt en zagen 't voortdurend om en

De Levende Natuur 9 (2):24-27 (1904)

Tjiftjaf met nest, tusschen hulst en zevenblad verborgen.

bij 't nestje rondscharrelen, blijkbaar druk bezig met 't opknappen en inrichten van haar woning.

Er braken nu bange dagen aan voor ons tweetal; wind en hagel doodden de teere lentebloemen en tot hun groote verbazing zagen ze op den tweeden Paaschdag zelfs een dichte en langdurige sneeuwbui neerdalen. Zoo iets hadden ze nog niet beleefd! Doch wat hadden ze nu een nut van hun woning: terwijl andere vogels zaten te verkleumen in de kou, kropen zij samen lekkertjes in 't warme nestje, met dons bekleed.

Op den 19den April vonden we eindelijk 't eerste eitje, wit met bruine stippeltjes, den volgenden dag was er een bijgekomen, na nog twee dagen lagen er drie in en nog drie dagen later zat 't wijfje te broeden op vijf kleine eitjes. Zoo vaak we konden gingen we het opzoeken, doch wat waren we bang, bespied te worden door „struivers", Amsterdamsche schooljongens, die er hun bijzondere bezigheid van maken, nestjes op te sporen en uit te halen. In die dagen wemelt het ervan in 't park en menig nest van zanglijster en merel hebben we spoorloos zien verdwijnen, zonder dat we lang naar de oorzaak ervan behoefden te gissen. Achter in 't park hadden een paar andere tjiftjafjes een mooi, groot nestje gebouwd in een vlierstruik, wel een halven voet boven den grond en waarin reeds twee eitjes lagen. Meer kwamen er echter niet bij: waarschijnlijk was 't wijfje getroffen door een steen uit een katapult. Doch ons nestje was goed verborgen; we zagen zelfs eens, hoe een troepje struivers 't boschje doorzochten, zonder iets te vinden. Uit angst van door hen bespied te worden, durfden we dan ook alleen 's morgens heel vroeg gaan kijken. In 't eerst was 't wijfje nog schuw en vloog bij onze nadering angstig uit 't nestje, doch toen 't meer aan onze bezoeken gewend werd, liet 't zich niet zoo gemakkelijk meer opjagen.

De Meimaand deed haar intrede, steeds zoeler werd de lucht, steeds warmer de zonneschijn. De knoppen liepen allerwegen uit, in de lichte looverhallen wemelde het van velerlei vogels, die uit 't verre Zuiden aangekomen waren. In den eschdoorn, waar 't tjiftjafmannetje gewoonlijk zat te zingen, en die zich nu geheel behangen had met zware, ornamentale bloemtrossen, stoeiden braamsluipertjes, en meer naar achteren, waar gloeiende alpenrozen droomden in 't donker bladerbosch, orgelde van 's morgens vroeg tot 's avonds de tuinfluiter. Dag aan dag zat ons tjiftjafje nu op de eitjes te broeden

De Levende Natuur 9 (2):24-27 (1904)

en kwam slechts van tijd tot tijd eens even uit 't nestje om een bladluis te snappen of te gast te gaan in de dichte muggen wolken, die op de zwoele dagen dansten aan den vijverrand. Zwaluwen op staalblauwe vleugels repten zich voort over 't gladde oppervlak en streken door de muggenzwermen; en het tjiftjafje trachtte hen na te doen en ook vliegende mugjes te vangen, wat werkelijk heel aardig gelukte. 't Stond dan soms, net als torenvalken en ook musschen wel doen, midden in een wolk, snel de vleugeltjes heen en weer bewegend.

Twee weken reeds had 't broeden geduurd, toen de jongen uitkwamen; ze zaten dicht op elkaar gedrukt tot een hoopje warm vleesch en beentjes, met hier en daar een snaveltje of een pootje. Mooi zagen ze er niet uit met de gele snavelhoeken en kale huid, maar daar schenen de ouders niet om te geven; zij deden alle moeite om ons weg te lokken, door zich gewond te houden en met moeite over den grond voort te fladderen. Doch dit kunstje kenden we reeds lang en we lieten ons niet van de wijs brengen.

Ook de stadsmenschen begonnen te merken, dat de lente gekomen was en 't werd in 't park hoe langer hoe drukker; 's morgens vroeg reeds fietsten ze 't heele park door, zoodat 't voor ons steeds moeielijker werd, ongemerkt naar 't nestje te gaan. Bovendien hadden we voor Hemelvaartsdag en Pinksteren zooveel plannen te maken, dat er voor 't Vondelpark niet veel tijd overbleef. 't Laatst zagen we onze tjiftjafjes den 15en Mei. De heele familie, vader, moeder, en vijf bloeien van kinderen, was in 't kleine nestje samen gekropen en slechts door dit aan te raken, konden we de ouders verdrijven, die echter vlak in de buurt bleven en angstig van tak op tak hipten. De jongen zaten reeds aardig in 't dons en sperden wijd hun breede snavels open.

Tien dagen later vonden we 't nestje leeg, de jongen waren uitgevlogen.

H. C. Delsman Jr.

BLOEIMAAND.

Ruwe vlagen en een abnormaal lage temperatuur hebben de ontwikkeling van het jonge groen tegengehouden tot ver over den gewonen tijd, doch daar geen zwoele Februari-week de knoppen voorbarig deed openbersten, heeft geen enkel blaadje geleden. En nu de voorjaarswarmte zich eindelijk voor goed doet gevoelen, bot alles te gelijk uit, gezond en krachtig, in onbegrijpelijke weelde.

In één nacht is de bruine duindoornhelling groen geworden, het berkenbosch, dat gisteren nog een donkerroode plek vormde in 't diepe dal is nu overstrooid met lichte loovertjes, en de ruimte tusschen de stekelige struiken en het lenige hout is in een bonte bloemenwei veranderd. Het is alsof die stugge dorens het fijne woud niet mogen raken, zij reiken niet eens tot onder aan de helling, dan komen eglantiers, vervolgens thijm en viooltjes, vleugeltjesbloem en pimpernel en dan vormen aardbeitjes en zenegroen het voorportaal van het schaduwgebied.

Onder de grootste egelantier is een goede rustplaats. De forsche loten, vingerdik, schieten recht omhoog, meer dan manshoog, buigen dan om en dragen daar een warwerk van fijnere takken vol met jonge forsche frissche spruiten, die een heerlijken ooftgeur verspreiden en hier en daar reeds een knopje vertoonen, waaruit binnenkort de heerlijkste der zomerbloemen zal ontluiken. Links en rechts schieten brandnetels op, nu nog laag, maar over weinige dagen zoo hoog en dicht, dat noch de achterdochtige fazant, noch de waakzame jachtopziener den spion onder de rozestruik bemerken zal.

De zon, nog laag, schijnt over het bosch heen op de helling en schittert in alle waterdroppels aan de blaadjes van aardbei en pimpernel. Verder schittert een plekje jong zwenkgras in alle kleuren van de regenboog, ook daar draagt ieder grassprietje een droppel, geen dauw, want 't heeft van nacht niet gedauwd, doch water dat de plant zelve in den zwoelen Meinacht uit zijn poriën geperst heeft. Dit zwenkgras, het rosse zwenkgras — Festuca rubra is zijn naam — staat overal in deze vallei, veel meer dan helm. Niet altijd is het ros, al moge het op sommige plaatsen bijna bruin zien, elders is het weer groen, blauwgroen, soms zelfs lavendelgrauw.

Door al dat zonnegeflonker en kleurengeschitter dartelen bruin-met-zwarte vlindertjes. Als ze zich even neerzetten met omhooggeslagen wieken, dan zijn ze meteen verdwenen, want 't zijn parelmoervlinders en dezelfde vlekken, die als ge 't opgezette dier in een collectie te zien krijgt, opzichtig en bont lijken, leveren hier in de kleurenrijke, lichte omgeving het voortreffelijkste schuilmiddel. Daarentegen wordt het stemmige bruin-en-zwart hier juist opzichtig.

Voor de Blauwtjes geldt hetzelfde, ook bij hen is de bontheid van de onderzijde der vleugels juist in overeenstemming met de omgeving. Er is een onophoudelijk gevecht tusschen de Blauwtjes en de Parelmoers, want ook vlinders kunnen vechten. De kleine Blauwen dulden geen vreemdeling op hun veld, ze vallen onbesuisd aan evenals kievieten die een kraai uit hun wei willen jagen, en doorgaans behouden zij de overhand. Natuurlijk kunnen zij elkander geen lichamelijk letsel toebrengen, zij kunnen bijten noch verscheuren, op zijn hoogst duwen en stooten, en als nu Hemelsblauw als een valkje neerstoot op Parelmoer en hem van een purpergepluimden